

Istoriile lui Polybios

Polybios (210 – 128 îHr) s-a născut la Megalopolis în Arcadia. A fost fiul strategului aheean Lycortas, prietenul lui Filopoimen. Polybiu a fost inițiat de tatăl său de timpuriu în problemele politice. În 168 îHr i-a revenit onoarea să aducă cenușa lui Filopoimen în patrie. După victoria romană asupra trupelor lui Perseu, regele Macedoniei Polybios a fost înscris pe lista celor 1000 de ostatici care au fost deportați la Roma. A rămas 16 ani în Italia și la Roma, în epoca de aur a Republicii și a rămas impresionat de disciplina și virtuțile romane. Polybiu s-a întors în Grecia dar Roma devenise pentru el a doua patrie, motiv pentru care va reveni de câteva ori și mai mult, îl va întovărăși pe Scipio- cu care se împrietenise- în câteva din campaniile sale. În 146, când a fost cucerită Cartagina Polybios se afla lângă Scipio.

Multe din lucrările sale s-au pierdut : *Viața lui Filopoimen, Tratatul despre tactică, Istoria războiului numatin*, chiar opera sa fundamentală s-a păstrat fragmentat; *Istoria universală*. Scrisă în 40 de cărți povestește cucerirea lumii de către romani, de la începutul celui de al doilea război punic până la ocuparea Corintului.

Experiența sa politică îl ajută să analizeze profund motivele oamenilor de stat, caracterul popoarelor și al instituțiilor lor. Studiul său despre constituțiile Spartei, Romei și Cartaginei sunt monumente de informație exacte și de comentariu pertinent.

Metoda pătrunzătoare a lui Polybios se înrudește cu aceea a lui Tucidide. Analizat în comparație cu istoricul roman Titus Livius care e preocupat mai mult de artă și retorică, el dovedește spirit științific și realist.

A scris o istorie pragmatică adică consacrată povestirii evenimentelor și epideictică prin punerea în lumină a legăturii dintre cauză și efect.

Polybiu vede istoria și cunoașterea ei **ca mijloc de îndreptare**, și o numește cea mai temeinică educație care te face să accepți cu demnitate schimbările destinului descoperind peripețiile altora: *învățătura desprinsă din istorie este cea mai temeinică educație și pregătire pentru treburile politice și cea mai bună , singura și mai strălucită învățătură care te face în stare să suporti cu demnitate schimbările soartei, este amintirea peripețiilor altora*¹.... Justifică tema propusă - cucerirea lumii cunoscute de către romani în numai 53 de ani- prin inedit și de aceea ar stârni interesul cititorului indiferent de vârstă, iar importanța cunoașterii realității istoriei este destul de des menționată ca folositoare fiind împotriva spectacolului declamatoriu. Polybios clasifică trei tipuri de istorie (în Cartea IX): felul genealogic care cuprinde timpurile eroice și genealogia zeilor, tipul care tratează despre colonizări, întemeieri de orașe și raporturile dintre colonii și metropolele lor și tipul care tratează despre faptele neamurilor, ale orașelor și domnitorilor adică istoria propriu-zisă².

Partile cele mai importante ale istoriei sale sunt cauzele, contextul și urmările evenimentelor evocate, are viziunea interdependentă a evenimentelor și tratează tema ca atare.

Fortuna are rolul ei în istorie, unul destul de important, acela de a crea scopul, însă istoria lui Polybiu va descifra mijloacele prin care soarta reușește să-și îndeplinească acel scop. Evaluând ceea ce au scris înaintașii săi, Polybiu pledează pentru o **istorie universală** pentru că nimeni nu o mai făcuse și pentru că era adevăratul imagine de ansamblu, cu o prezentare a istoriei plecând de la general la particular și nu fragmentar, combatându-i pe cei care procedaseră altfel (Plinius și pe Fabius Pictor) De asemenea pledează pentru **obiectivitatea** și **imparțialitatea** istoricului în prezentarea faptelor și pentru respectarea cronologiei.

Știe că lipsa unei cronologii admise de toți ar distruge credibilitatea celor scrise de el din experiența personală. Descoperise această lipsă la unii dintre predecesorii săi și s-a ferit să cadă în aceeași greșală. De aceea el va preciza mereu data la care se consuma evenimentul aflat în discuție fixându-și și ca reper Olimpiada din 776; în epoca respectivă, cu toate că era descoperit calendarul, grecii

¹ Polybios, *Istorie*, p. 9

² Virgil G. Popescu, Note, Cartea a II-a, în *Istorie, Polybios*, p. 530

nu aveau o cronologie valabilă pentru toate statele grecești. De abia în secolul III savanții alexandrini au conceput o cronologie luând drept criteriu olimpiadele care aveau loc din 4 în 4 ani. În urma unor calcule se ajungea la datarea unui eveniment luând ca reper olimpiada din 776 cea de la care s-a pastrat numele învingătorilor. Așa se explica de ce apar diferențe între datările lui și ale lui Titus Livius care îl citează în cartea sa.

În ceea ce privește sursele sale, ca apropiat al lui Scipio, a avut acces la **arhivele romane**, surse punice, observația directă; el singur spune că la multe dintre aceste lupte a participat direct, le-a urmarit sau le-a condus. Cât despre marturiile orale, acesta le folosește cu rezerva și le verifică personal, cum a procedat cu reconstituirea drumului din Alpi al lui Hannibal. În plus, este citată ca sursă o inscripție arheologică: stela de la Lacinium unde era consemnat numărul soldaților lui Hannibal.

Nou la Polybios este faptul că face diferența între cauză și intenție sau pretext. Intenția e dată de dispoziția sufletului, de raționamente, de gânduri din care rezultă hotărâri și decizii și propunerea unei acțiuni pentru îndeplinirea căreia se va inventa o cauză. Pune accent nu numai pe faptele în sine ci și pe împrejurările care le-au precedat, le-au însoțit și le-au urmat; astăzi am spune contextul socio-politic în care au izbucnit și evoluat.

Remarcăm tendința spre analiză a acestui istoric, lucru care nu se regăsește la înaintașii săi. În concepția sa, evenimentul în sine este determinat de cauze, mijloace și scopuri și are un rezultat final fericit sau nu. În prezentarea unui teatru de război, el furnizează amănunte legate de strategie militară cu tot ce presupune acest lucru (metode de luptă, armament, plasare în spațiu, consolidarea pozițiilor, aprovizionare, număr de combatanți). Nu neglijează nici aspectul psihologic al situațiilor pe care le povestește, evidențiind uneori fapte de vitejie, curaj, evenimente tragice și nu de puține ori vorbește despre marea și îndrăzneala romană prin comparație cu celelalte nații războinice cunoscute (persii, lacedemonienii, macedonenii).

Ca scriitor, Polybios este foarte clar, cu toate că stilul său este cam tern și uneori greoi. Spiritul său este mai mult științific decât literar iar opera sa este valoroasă mai mult prin fond decât prin formă. Ca toți istoricii vechi, el a fost și geograf. Datorită faptului că a călătorit mult și datorită calităților sale de observator, el a îmbunătățit din multe puncte de vedere cunoștințele pe care anticii le aveau despre pământ și lumea locuită.

Ca mod de organizare al expunerii, el folosește descrierea prin prezentarea de momente alăturate în spațiu și în succesiune; elementele componente ale scenelor de luptă sunt prezentate sistematic, organizat astfel încât să sugereze o imagine unitară, de ansamblu și să trezească interesul cititorului, și chiar stări emoționale.

Descrierea se aseamănă cu un tablou care reține aspectul realist cât și dinamic și îl infatisază într-o imagine de ansamblu fixată în forme statice și acest lucru este realizat numai prin cuvinte. Chiar dacă digresiunea abate atenția cititorului de la ideea centrală prin introducerea și dezvoltarea unor idei paralele, tocmai aceste lucruri adăugate deciziilor principale dau imaginea de ansamblu a istoriei la care Polybiu ține.

Istoria lui Polybius are calitățile unei lucrări științifice având toate atributele unei astfel de lucrări: sunt prezentate evenimente, observații, personaje, cu intenția de a informa, consemna, de a transmite adevăruri și de a instrui și nu gresim descoperindu-i și o latură pragmatică dacă ne gândim că prezentarea faptelor și a evenimentelor concrete are un unic scop educativ.

Robert Flacieri, *Enciclopedia civilizației Greciei Antice*, București, Ed. Meridiane, 1970
Polybios, *Istorie*, București, f.a.